

Aleid Truijens

Opvoeden!

Een nieuwe blik op een
eeuwenoud beroep

Cossee
Amsterdam

©2012 Aleid Truijens
en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam
Omslagillustratie © Getty Images / Archive Holdings
Boekomslag Marry van Baar
Typografie binnenwerk Aard Bakker
Druk Memminger MedienCentrum

ISBN 978 90 5936 359 5 | NUR 320 en 854

INHOUD

Inleiding 7

HET EEUWIGE MOEDERDILEMMA

- Drie generaties* 11
- De mythe van de gezellige thuisbevalling* 17
- De samenzwering van de professionals* 20
- De zwangerschapstechnologie* 23
- Kinderopvang, een hoofdpijnonderwerp* 29
- De morele moederpolitie* 33

HET HEILIGE HUISGEZIN

- Het gezin, dat zijn de anderen* 38
- Nooit genoeg aandacht voor de kinderen* 41
- Kinderen of niet* 45
- Een pestpokkenhekel aan kinderen* 48
- De strijd tussen moraal en economie* 51

VADERS, MISKENDE HELDEN

- Wat je van vaders leren kunt* 56
- Vaderlijk gezag* 59
- De zorgvader en het alfamannetje* 61
- Betrokken vaderschap* 65

Papadag 68
Vermoeiende second shift 69

LABELKINDEREN

Bestaat het gewone kind nog wel? 72
Een stigma voor het leven 77
Alle Dagen Heel Druk 79
Autisme: mannelijkheid uitvergroet 84
Labelen is aanlokkelijker dan opvoeden 88

RED DE JONGEN!

De onstuitbare opmars van vrouwen 91
Mannen: avontuurlijk en innovatief 93
De ideale jongen is een meisje 96
Jongens, overal de problematische helft 100
De onverbiddelijke opkomst van het matriarchaat 102
Adam bleef zichzelf, Eva transformeerde 106
Het ligt gewoon aan de hersenen 108

KONING KIND

Pas op! Kijk uit! – Overal dreigt gevaar 113
Hyperouders 115
Een land van watjes 116
Misbruikertjes en slachtoffertjes 118
Overal een cursus voor 121
De weerloze brugmug 123
Kanjertraining: bange konijnen en pestvogels 126
Laat ze toch lekker scharrelen 132
Oprecht huichelen 135
Heerlijke verveling 138

Verantwoording 143

Inleiding

Het is zover, na vijftientig jaar: mijn nest is leeg. Dat van mijn man trouwens ook. De tweede en jongste vogel is uitgevlogen; de student vond met vrienden een huis, zoals de oudste vijf jaar geleden dat geluk had. Daar zitten we dan, een niet meer zo jong echtpaar in een erg leeg en stil huis. Al heeft het natuurlijk ook voordelen, de kinderloze staat. Een oceaan van vrijheid strekt zich uit. We kunnen nu helemaal doen waar we zin in hebben! Waar hadden we ook alweer zin in?

Het is flink wennen. Vijftientig jaar lang draait het gezinsleven om hen, de kinderen, de teerbeminden. Hun komst vergde enige aanpassing – nooit meer uitslapen, zelden uitgaan, iedereen vóór achten gewassen en gevoed de deur uit werken – maar de routine kwam er snel in. Het schipperen tussen werk, crèche en school werd normaal. Er waren kleine en grote zorgen, er dreigde zelfs gevaar, maar alles keerde zich ten goede. Ook de stormen van de puberteit zijn weer gaan liggen.

En dan sta je op een dag te zwaaien naar een volwassen kind in een verhuisbusje. Het baby'tje van weleer gaat op zichzelf wonen. Je bent als ouder niet langer nodig. Nou ja, in noodgevallen misschien. Dat is even slikken.

We konden al een paar weken per jaar oefenen in kinderloosheid, want sinds een paar jaar gingen onze dochter en zoon al niet meer mee op vakantie. Heel anders inderdaad, zonder die twee. Ononderbroken gesprekken voeren, net als vroeger. Nooit meer naar pretparken. Onbelemmerd bezoek aan musea, lange wandelingen zonder gezeur, eten in restaurants zonder pizza's of patat. Heerlijk.

Maar het hoogtepunt van onze eerste kinderloze reis was toch wel het moment dat wij op een Italiaans stationnetje zeven jongens met stinkende rugzakken begroetten, onder wie onze zoon. Het was niet de bedoeling, maar hun trein kwam langs, ze hadden honger en ze zochten een slaappleats, dus waarom niet. Mijn moederhart sprong op, na twee weken krampachtig niet bellen en nachtelijke bezorgdheid – drank, drugs, messentrekkers, geniepige bacteriën – , maar we slaagden erin om te doen of het zomaar een gezellige avond in Lucca was. Dat was het ook trouwens.

De volgende ochtend namen we afscheid. Ik slikte mijn bemoeizuchtige raad in en klemde mijn kind aan de borst alsof ik hem voor het laatst zag. Sullig zwaaiden we ze na. We voelden ons oud, een echtpaar in een keurig pension. Maar een paar uur later zagen we ze, in de verte, in het stadje lopen. Een van hen liep met een opengeklapte reisgids en las iets voor. Een ander – verdomd, het was mijn zoon - wees naar de gevel van een renaissancekerk; de rest keek leergierig omhoog. Ik schoot in de lach. Het leek wel of ze een toneelstukje opvoerden. Jarenlang had mijn zoon zich onder luid protest naar 'stomme ouwe stadjes' laten meeslepen, met hun gruwelijk saaie musea. Zijn zus toonde nog enige belangstelling, maar hij onderging de ellenlange rondleidingen in cultuurtempels honend. En nu stond hij, zich onbespied wanend, wijsneuzig

iets te debiteren over renaissancegevels. Ontzettend schattig eigenlijk, die zeventien-, achttienjarigen met hun gidsje. Die avond zouden ze gewoon weer zuipen en feesten, maar nu deden ze aan cultuur: voor eeuwenoude kerken toon je ontzag. Dat hadden ze kennelijk van huis uit meegekregen.

Opvoeden is voordoen, en verder bijna niks, stelde ik toen vast. Niet dat ik een opvoeding pas geslaagd vind als mijn kinderen gotische dakgewelven van renaissancekoepels kunnen onderscheiden, gedichten schrijven of Proust lezen. En daarbij, zo geweldig was mijn opvoeding niet. Eerder was het op goed geluk een beetje aanrommelen; een aaneenschakeling van nerveuze goede bedoelingen, vergissingen, inconsequenties en soms ferm ingrijpen. En een hoop liefde. Maar: alles waarvan je wilt dat je kinderen het niet doen – comazuipe, kettingroken, mensen treiteren, gierig zijn, dwangmatig shoppen, lamlendig rondhangen, bedriegen, oplichten – zul je zelf moeten nalaten. Dat is vrij moeilijk.

De afgelopen zes jaar heb ik vaak nagedacht over ouderschap en opvoeding en erover geschreven, onder andere in mijn wekelijkse column in *de Volkskrant*.

Dilemma's genoeg. Overladen we onze kinderen met aandacht en bezorgdheid, of kan het nooit genoeg zijn? Stellen we kinderen bloot aan te veel prikkels, eisen we te veel, leggen we de lat te hoog of onderschatten we hun vermogens en talenten juist? Durven we nog wel op te voeden? En hoe is het gekomen dat de jongen, de aloude gezonde Hollandsche jongen, trots van zijn ouders, in toenemende mate een probleemgeval is? Waarom doen jongens het op school tegenwoordig minder goed dan de meisjes?

Ook vroeg ik me herhaaldelijk af waardoor het komt dat er

tegenwoordig zo weinig kinderen normaal zijn. Velen hebben een label, opgeplakt door een deskundige: het kind is dyslectisch, heeft dyscalculie, faalangst, ADHD of een kwaal in het autistisch spectrum. Het is hoogbegaafd, hypersensitief, of een nieuwtijdskind. In al die gevallen vereist het kind heel bijzondere aandacht van leerkrachten, ouders en psychologen. Of niet? Zijn kinderen hetzelfde gebleven maar zijn we steeds fijnmaziger gaan benoemen, zodat prominente karaktereigenschappen voortaan afwijkingen zijn? Zouden we het spectrum van 'normaal' niet eens wat moeten oprekken?

Ja, laten we weer eens gaan opvoeden... Zonder ons gek te laten maken door deskundigen die, op zoek naar klantjes, telkens nieuwe gevaren en gebreken ontdekken. Het Nederlandse kind is het gelukkigste ter wereld, dus wij ouders moeten toch iets heel goed doen, al maken we fouten. Gewoon, opvoeden. Met vallen en opstaan. Goed genoeg is echt wel goed genoeg.

HET EEUWIGE MOEDERDILEMMA

Drie generaties

Het ruikt precies zoals op de crèche. Die onmiskerbare mengeling van pies, poep, kots en lammetjespap. Maar hier heet de afdeling Acacia's, en niet Pippeloentje. Bij de Zonnebloemen ruikt het iets beter. Daar wonen de jong-dementerenden. Zo jong als de keurige vijftiger in een roze pullover, die neerstrijkt in de koffiekamer met *Het Financieele Dagblad*. Het motto van het huis is 'Zo thuis mogelijk'. Net als op de crèche.

'Hé oma!' Mijn dochter loopt recht af op het vogeltje met wit piekhaar in de kolossale rolstoel en zoent haar. Ik moet altijd even zoeken tussen de omgeknakte grijze hoofden in de huiselijke huiskamer. Telkens weer weiger ik te geloven dat zij zij is. 'Onze vader die in de hemel zijt,' beantwoordt mijn moeder onze groet. 'Uw rijk kome.' 'Nee hoor,' lacht mijn dochter, 'wíj komen. Voor jou!'

De lege ogen gaan van de een naar de ander. 'Wie ben jij?' vraagt ze mij boos. 'Mijn zuster? Jij komt nooit.' Ik schiet meteen in een verkeerde groef. Kom op zeg, mama, ik was hier vrijdag nog. 'Ik ben je zuster niet. Ik ben je dochter! En zij' – ik trek aan het blonde paardenstaartje – 'is mijn oudste kind. Weet je nog dat je op haar paste? Jullie gingen altijd naar de HEMA. Vond ze geweldig. Zullen wij ook eens naar de HEMA gaan? Om een

vest te kopen? Of pepernoten? Een saucijzenbroodje?’

Mijn dochter zucht. ‘Ma-ham. Doe nou niet. Je benadrukt dat ze niets meer weet. Daar wordt ze verdrietig van.’ Ik knik, ze heeft gelijk. Ze is drieëntwintig. Steeds vaker heeft ze gelijk. Ze snuit oma’s neus, veegt een koffiesliert van haar mond. De waterige ogen lichten op, er komt zelfs een lachje. ‘Mama,’ zegt ze tevreden. Mijn dochter glimlacht en inspecteert de bloedkorsten op de papierdunne huid van oma’s pols. ‘Lekker openkrabben, hè? Oooh, mag niet!’ Nu schaterert mijn moeder. Dat co-schap geriatrie, binnenkort, zal wel gaan.

Op de loeihard schallende tv deelt Robert ten Brink ook in de herhaling van *Onvergetelijke Zondag* de hoofdprijs uit. Een gezette vrouw van mijn leeftijd vliegt de presentator stralend om de hals. Ik wil hier weg. Naar de koffiekamer dan maar. De pulloverman dommelt boven de beursberichten. ‘Wil je een ijsje?’ vraag ik mijn moeder. ‘Of liever appeltaart?’

Mijn dochter vist een foto uit haar tas. Vorige kerst, bij ons thuis, bijna een jaar geleden. Mijn moeders krul zat toen nog gebeiteld, in haar ogen blonk een restje leven. ‘Voor jou, oma,’ zegt ze. ‘Leuk hè. Wij drietjes. Mama, jij en ik. Drie generaties.’ Mijn moeder knikt. ‘Je weet niet half hoezeer ik dit waardeer,’ citeert ze een claus uit haar oude leven.

Als we afscheid nemen huilt ze, net als vroeger mijn kinderen op de crèche. Zij is nu de baby, mijn dochter de moeder. En ik? Iets onbenoembaars en overbodigs ertussenin.

Buiten zuig ik frisse lucht op. Mijn dochter fietst weg, naar haar eigen huis, haar mooie toekomst tegemoet. Ik voel een hevig verlangen naar haar geurige babykruintje, desnoods haar volle luier.

Enkele weken na dit bezoekje aan het verpleeghuis waar zij al een tijdje verbleef, lijdend aan de ziekte van Alzheimer, stierf